

FÂTIHA SÛRESİ (1. Sûre)

Kur'an-ı Kerim bu sûre ile başladığı için bu sûre "Fâtihatu'l-Kitâb" diye isimlendirilmiştir. Çünkü mushafı yazan bir hattat ilk önce bu sûreyi yazar. Yüce Kitâb'ı okuyan bir okuyucu ilk önce bu sûreyi okur. Hâlbuki Kur'an'ın ilk nâzil olan âyetleri bu sûrenin âyetleri değildir. Bir görüşe göre Mekkidir, bir görüşe göre Medenîdir. Fâtihatu'l-Kitâb, Ummu'l-Kitâb, Hamd Sûresi, Namaz Sûresi ve Vâkiye gibi isimleri vardır. Bu sûrenin fazileti hakkında birtakım hadisler rivâyet edilmiştir. Bu hadislerden birisinde Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurmaktadır: **"Elhamdulillah Rabbil-Âlemîn sûresi es-Seb'ul-Mesâni'dir ve bana verilmiş büyük Kur'an'dır."** Bu hadisi Buhârî ve Ahmed tahric etmişlerdir.

1 (بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ) **"Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla"** Kur'an sûrelerinin tamamının başındaki besmeleler birer âyet değil, bilakis iki sûreyi birbirinden ayıran, okunması müstehap birer fasıldır. Sadece Tevbe sûresinin başında besmele okunması mekrûhtur. (الله) **"Allah"** lafzı Allah'tan başkası için kullanılmayan özel bir isimdir. Aslı "Îlâh" kelimesinden gelir. Îlah kelimesi, ister hak olsun ister bâtil olsun ibadet edilen her ma'bud için kullanılırdı fakat sonraları genellikle hak Ma'bud için kullanılır olmuştur. (الرحمن الرحيم) Rahmân ve Rahîm, rahmet kökünden türeme iki isimdir. Rahmân, Rahîmden daha kapsamlıdır. Rahmân ismi Allah'tan başkası için kullanılmamıştır.

2 (الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ) **"Hamd, âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur."** Hamd, isteyerek yapılan bir iyilik sebebiyle birisini diliyle övmektir. Hamd sadece dil ile yapılır. Şükür ise dil, kalp ve azalarla yapılır. Şükür ancak bir nimet karşılığında yapılır. Hamd ise bir nimete karşılık olmasa dahi övülenin mükemelliği sebebiyle yapılır. Hamd de, şükür de Allah içindir. (رَبِّ الْعَالَمِينَ) Rab: Allah'ın isimlerinden bir isimdir. Allah'tan başkası için ancak isim tamlaması halinde kullanılabilir. Mesela, evin sahibi anlamında "Rabbu'l-beyt" denilir. Rab: Malik, efendi, islah edici yönetici ve ma'bud anlamlarına gelir. (الْعَالَمِينَ) Âlem kelimesinin çoğuluğudur. O da Allah'tan başka bütün varlıklar, kapsar. Âlem'den maksad sadece akıl sahibi olanlara denilmiştir. Bunlar da; insanlar, cinler, melekler ve şeytanlar olmak üzere dört gruptur.

3 (الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ) Allah'ın "Âlemlerin Rabbi" diye vasıflandırılmasında korkutma anlamı da bulunduğu için hemen beraberinde Rahmân ve Rahîm isimleri zikredilmiştir. Çünkü bunlarda teşvik etme ve bir istek uyandırma anlamı vardır. Allah'ın sıfatları içinde korkutucu ve ümitlendirici sıfatların birlikte zikredilmesi O'na itaati en iyi şekilde gardim edecek bir üsluptur.

4 (مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ) **"Din gününün sahibidir / mâlikidir."** Mâlik, Allah'ın filinin bir vasfıdır. Din günü: Allah Teâlâ'nın kullarını mükâfatlandıracağı ve cezalandıracağı gündür. Katâde'nin şöyle dediği rivâyet edilmiştir: Din günü, Allah'ın kullarına amellerinin karşılığını vereceği gündür.

5 (إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ) **"Yalnız sana ibadet eder ve yalnız senden yardım dileriz."** Sadece sana ibadet ederiz ve sadece senden medet bekleriz. Senden başkasına ibadet etmeyiz ve senden başkasından yardım istemeyiz. **İbadet:** tevâzuile Boyun eğmenin ve itaatin en ileri derecesidir. **Şeriatta/ dinde ibadet:** sonsuzle sevgi, tam bir itaat ve korkudan ibarettir. İbadet istianeden/ yardım dilemeden önce zikredildi, çünkü Allah'tan yardım dilemek için ilk olarak ibadetle tevessül edilir, istianede bulunmanın birinci aracı ibadettir. İbn Abbâs ayetteki (إِيَّاكَ نَعْبُدُ) 'yu şöyle tefsir eder: Ey Rabbimiz! Yalnız seni birleriz ve başkasından değil, yalnız senden korkarız. başkasındandeeğil Sana olan itaatimizde ve bütün işlerimizde de yalnız senden yardım isteriz.

6 (اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ) **"Bizi doğru yola ilet."** Doğru yola iletmek diye tercüme ettiğimiz **hidayet iki türlüdür: Birincisi: Hidâyet-i Tefvik: Başarıya ulaşturmaktır.** Bu, sadece Allah'a mahsustur. Şu âyette sözü edilen hidayet bu türden bir hidayettir: **"Sen dilediğini hidayet erdiremezsin; bilakis, Allah dilediğine hidayet verir."** (Kasas:56) İkincisi ise, Hidâyet-i İrşad: Yani rehberlik ve irşad hidâyetidir ki bu Rasûllerin ve onların ilim sahibi izleyicilerinin ve davetçilerin görevidir. Şu âyette sözü edilen hidayet bu türden bir hidayettir: **"Şüphesiz sen hidayeti/doğru bir yolu göstermektesin"** (Şura:52). **Sırat-ı müstakîm,** hiçbir eğriliği olmayan yol demektir. Ayette bununla İslam'ın yolu kastedilmektedir.

7 (صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ) **"Nimete erdirdiğin kimselerin yoluna"** ilet. Bunların kimler olduğu Allah'ın şu âyetinde zikredilmektedir: **"Kim Allah'a ve Rasûle itaat ederse, işte onlar Allah'ın nimetine erdirdiği Rasûllerle, dosdoğru olanlarla, şehitlerle ve iyilerle beraberdirler. Onlar ne iyi arkadaşlardır!"** (Nisa:69). **"Gazaba uğrayanların yoluna değil."** Bunlar Yahudilerdir. (وَالضَّالِّينَ) **"Sapanların yoluna da değil."** Bunlar da Hıristiyanlardır. Çünkü Yahudiler hakikati biliyorlardı, buna rağmen onu terk ettiler ve ondan saptılar. Bu sebeple Allah'ın gazabını hak ettiler. Hıristiyanlar ise cehaletleri sebebiyle haktan saptılar ve İsa hakkında apaçık bir sapıklığa düştüler. Ahmed ve İbn Mâce, Rasûle *sallallâhu aleyhi ve sellem*'in şöyle buyurduğuna rivâyet ederler: "Yahudiler sizin selâmınızı ve âmîn demenizi kıskandıkları kadar başka hiçbir şeyinizi kıskanmadılar." **Âmîn** kelimesinin anlamı: Allah'ım bizim için kabul et, demektir.